

11. Савченко О.О., Новикова Н.І., Рижков Е.В. Основи економічної безпеки та попередження злочинів у процесі інвестиційної діяльності банківських та фінансових установ: Науково-практичний посібник / За заг. ред. О.О. Савченко. – Донецьк: ТОВ «Юго-Восток, Лтд», 2008. – 204 с.

12. Рижков Е.В. Отримання підрозділами ОВС по боротьбі з економічною злочинністю інформації про злочини у сфері економіки за допомогою сучасних інфотелекомунікаційних технологій /Е.В. Рижков/ Митна справа. Науково-аналітичний журнал, м. Одеса, № 2 (92). – 2014, частина 2, книга 2. – С. 194- 205.

Санакоєв Д.Б.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри
ОРД та СТ ФПФПКП
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

ВИЯВЛЕННЯ ОЗНАК ФАЛЬСИФІКАЦІЇ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ ПІДРОЗДІЛАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ ТА ДЕРЖАВНОЇ ФІСКАЛЬНОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Останніми роками споживчий ринок України почав збагачуватися фальсифікованими лікарськими та фармацевтичними препаратами, виготовленими з порушеннями технологічного процесу, та реалізованими з незаконним використанням товарного знаку. Обсяги незаконного обігу лікарських засобів (далі – ЛЗ) становлять, за даними експертів, 20-30 млн. доларів США. Зокрема, в Україні виявляли фальсифіковані ЛЗ як іноземного, так і вітчизняного виробництва. Найчастіше фальсифікують дорогі препарати, а також найбільш рекламовані ЛЗ, що входять до ТОП-10 найбільш підроблюваних і розрекламованих препаратів: Кетанов, Уролесан, Циклоферон, Омес, Доларен, Мезим форте, Фестал. Протягом 2013 року: «Л-лізину есценат», «Мукалтин», «Фезам», «Амізон», «Мезим-форте», «Фуросемід». Із сучасної номенклатури ЛЗ підробляють найчастіше антибіотики (42% від загальної кількості), гормональні препарати (до 20%) та найбільш рекламовані, зокрема Фестал і Мезим.

Протягом 2011-2016 рр. Держлікслужбою, у співпраці з НП, ДФС, СБ України, не допущено до споживача (знищено, утилізовано, повернуто постачальникам) близько 10 млн. упаковок лікарських засобів неналежної якості на загальну суму близько 285 млн. грн. (2432 найменування неякісних, фальсифікованих та незареєстрованих лікарських засобів) [1]. Так, лише наприкінці вересня 2016 року, під час обшуку працівниками прокуратури спільно з співробітниками кримінальної поліції ГУНП, УЗЕ НП, а також СБ України в Івано-Франківській області вилучено велику партію фальсифікованих ліків та обладнання (партія нерозфасованих лікарських засобів різних фармацевтичних торгових виробників та обладнання, яке використовували для виробниц-

тва фальсифікату). Серед підроблених ліків найбільш поширені препарати – «Циприкол», «Амізон», «Ротокол», «Кратал», «Cipro Floxacin» «Наотролін», «Бімитол», «Grirex Nos» та ін. [2].

Узагальнення практики протидії таким злочинам і правопорушенням свідчить, що складність у їх документуванні зумовлена наявністю чинників об'єктивного та суб'єктивного характеру.

Об'єктивні: 1) неочевидність злочинної діяльності; 2) відсутність потерпілої сторони; 3) відсутність офіційної статистики щодо фактів споживання неякісних, підроблених, сфальсифікованих ЛЗ і наслідків для людей від їх споживання; 4) неочевидність джерел інформації про обставини вчинення цих злочинів та осіб, які брали в них участь; 5) використання можливостей підприємницької діяльності офіційно зареєстрованих суб'єктів господарювання; 6) наявність фрагментарної інформації у правоохоронних органів про факти розповсюдження сфальсифікованої підробленої продукції; 7) незацікавленість правоохоронців у виявленні фактів незаконного обігу ЛЗ; 8) спрямування діяльності правоохоронних органів лише на виявлення та документування незаконного поширення товарів акцизної групи (ст. 204 КК України); 9) відсутність узагальнень практики діяльності правоохоронних органів щодо протидії незаконному обігу товарів і відповідних спеціальних наукових досліджень з оперативно-розшукового та криміналістичного забезпечення такої діяльності; 10) вжиття правопорушниками спеціальних заходів щодо приховування слідів злочинної діяльності, використання корупційних зв'язків; 11) труднощі в отриманні первинної інформації про зміст злочинної діяльності, спричинені необхідністю дотримання наявних процедур отримання банківської інформації, проведення перевірок діяльності суб'єктів господарювання, здійсненням контрольних закупівель ЛЗ, проведенням їх експертних досліджень тощо.

Суб'єктивні фактори: 1) неналежний рівень професійної підготовки співробітників правоохоронних і контролюючих органів, задіяних у проведенні ОРЗ, досудового слідства, здійсненні контрольної-перевірочної роботи, тощо; 2) корумпованість зазначеного напряму й участь окремих працівників правоохоронних, контролюючих органів у супроводженні виготовлення, реалізації означених ЛЗ; 3) відсутність належного кадрового (професійного) забезпечення підрозділів ОНП, ДФС [3].

З огляду на значне поширення фактів незаконного обігу ЛЗ, надзвичайно актуальним є питання вдосконалення організаційних засад і тактики оперативного пошуку ознак злочинів, виявлення фактів незаконного обігу ЛЗ й установлення кола осіб, причетних до вчинення злочинних діянь, які становлять оперативний інтерес і володіють необхідною інформацією. Важливо також визначити джерела інформації та сукупність даних, які можуть бути використані як докази в ході проведення ОРЗ і досудового слідства.

Аналіз практики оперативних підрозділів ОНП та ДФС, а також фахової літератури [3-7] дав змогу визначити окремі особливості, які певним чином

впливають на процес виявлення злочинів, пов'язаних із незаконним обігом ЛЗ: 1) на момент державної реєстрації суб'єкта господарської діяльності створюють враження легальності майбутньої підприємницької діяльності; 2) реєстраційні документи, зокрема статут суб'єкта підприємництва, містить значний перелік видів діяльності, якими в майбутньому планує займатися суб'єкт підприємництва; 3) зареєстрований суб'єкт підприємництва виконує передбачені законодавством процедури щодо постановки на податковий облік, облік у підрозділах ПФУ, фондах соцстрахування; 4) зареєстровані суб'єкти підприємництва, відповідно до наявних правил, перебувають у сфері контролю оперативних підрозділів правоохоронних органів (НП України, СБУ, ДФС та ін.); 5) у напрямку протидії злочинної діяльності, пов'язаної з незаконним обігом ЛЗ, перетинається діяльність оперативних підрозділів ОНП (ст. 277 КК), ДФС (щодо незаконного обігу підакцизних товарів (ст. 204 КК) та незаконного обігу акцизних марок (ст. 216 КК), підрозділів СБУ (щодо фактів контрабанди (ст. 201 КК)); 6) первинну оперативну інформацію про обставини вчинення злочинів, пов'язаних із незаконним обігом ЛЗ, отримують на різних етапах злочинної діяльності (підготовка – придбання спеціального обладнання, сировини; безпосереднє виготовлення фальсифікованої продукції; транспортування підробленої продукції до місць її зберігання та реалізації); 7) господарські операції щодо придбання сировини, обладнання, реалізацію підробленої продукції здійснюють, використовуючи фіктивних суб'єктів підприємництва, з допомогою яких приховують зміст злочинної діяльності; 8) грошові кошти як розрахунок за реалізовані товари проходять через транзитні фірми на розрахункові рахунки фіктивних суб'єктів господарювання, де їх переводять у готівку чи використовують для фінансування виробничого процесу підробленої, сфальсифікованої продукції; 9) формально відсутні підстави проведення ОРЗ/НСРД, адже складно довести участь у вчиненні злочинів, коли продукцію підробляють легальні суб'єкти підприємницької діяльності; 10) складність у документуванні та доведенні участі організаторів та керівників злочинних угруповань, оскільки суб'єкти підприємництва зареєстровані на підставних осіб, діяльністю щодо безпосереднього виробництва, контролю за процесом виробництва, охороною місць виготовлення підробленої продукції займаються наймані особи, грошові кошти із фіктивного обігу підприємства виводять з використанням фіктивних підприємницьких структур.

Зазначені вище особливості злочинної діяльності, пов'язаної з незаконним обігом ЛЗ, фактори, що ускладнюють виявлення та документування цих злочинів, вимагають від оперативних підрозділів ОНП, ДФС, СБУ: 1) застосування сучасних методів здійснення ОРД й комплексного виконання її завдань; 2) розширення сфери використання спеціальних ОРЗ та НСРД з відповідної організації й планування їх проведення, що залежить від змісту первинної оперативної інформації, способів злочинної діяльності, особливостей технологічного процесу виготовлення ФЛЗ, каналів збуту, використання можливостей фіктивних суб'єктів господарювання; 3) активізації співпраці

по лінії НЦБ Інтерполу та участі у міжнародних операціях «Pangea» та «Storm» (протидія незаконному продажу ЛЗ он-лайн) [9].

1. В.о. голови Держфікслужби Ірина Суворова виступила на пленарному засіданні... / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.sphu.org/index.php?option=com_content&view=article&id=1380%3A-vii-14-16-2016-&catid=8%3A2010-08-24-17-02-14&Itemid=1&lang=ru.

2. На Прикарпатті правоохоронці виявили фальсифіковані медичні препарати на мільйони гривень (29.09.2016). / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/news.html?_m=publications&_c=view&t=rec&id=193466&s=print.

3. Курілов Г.М. Загальні умови виявлення злочинів, пов'язаних із незаконним обігом товарів в Україні / Г.М. Курілов // Науковий вісник НАВС: [наук. журн.] / Нац. акад. внутр. справ. – К., 2010. – № 6. – С.142-151.

4. Санакоєв Д.Б. Особливості документування злочинів, пов'язаних із фальсифікацією лікарських засобів або обігом фальсифікованих лікарських засобів: [метод. реком.] / Укл.: Д.Б. Санакоєв. – Дніпропетровськ: ДДУВС, 2013. – 44 с.

5. Кузнецов О.О. Розслідування злочинів, пов'язаних із виготовленням і збутом фальсифікованих алкогольних напоїв: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Кузнецов Олександр Олександрович. – К.: Нац. акад. внутр. справ України, 2004. – 215 с.

6. Бондарева Л.В. Боротьба з виробництвом та розповсюдженням фальсифікованих лікарських засобів [Електронний ресурс] / Л.В. Бондарева // Провізор. – 2008. – № 17. – Режим доступу: http://www.provisor.com.ua/archive/2008/N17/bondar_178.php?part_code=112&art_code=6791.

7. Мазєїн В. Алгоритм дій особи організації, що виявила лікарський засіб, яка володіє ознаками фальсифікації або недоброякісності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.biosan.kharkov.ua/algoritym-dij-osoby-organizaciji-shho-vyuvayu_lalikarskyj-zasib-shhovolo-diye-oznakamy-falsyfikaciji-abo-nedobroyakisnosti.html.

8. Ткаліч В.Є. Окремі напрями протидії фальсифікації лікарських засобів / В.Є. Ткаліч // Криміналістичний вісник: зб. наук. пр. / Держ. н.-д. експерт.-криміналіст. центр МВС України. – К., 2012. – № 2 (18). – С.101-105.

9. International Criminal Police Organization – Interpol. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.interpol.int/Crime-areas/Pharmaceutical-crime/Operations/Operation-Pangea>.

Сидоренко Л.В.

старший лаборант кафедри ОРД
Національної академії внутрішніх справ

НЕГЛАСНЕ ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ СТОРОНОЮ ОБВИНУВАЧЕННЯ

Сучасний кримінальний процес неможливо уявити без використання технічних засобів. Цілком природно, що це знайшло відбиток у низці норм КПК України, які передбачають використання цих засобів. Загалом щодо технічних засобів, які використовуються у кримінальному процесі законодавець вживає різні терміни: «технічні засоби» (п. 20, ч 1 ст. 7; ст. 27; п. 11 ч. 3 ст. 42; п. 3 ч. 2 ст. 99; п. 2, ч. 1 ст. 103; ч. 1 ст. 256; ст. 265; ст. 266; ч. 1 ст. 267 та ін.), «технічні засоби, прилади та спеціальне обладнання» (п. 2 ч. 4 ст. 71); «необхідне технічне обладнання» (п. 1 ч. 5 ст. 71) «технічні засоби